

<p>درس ۲۴</p> <p>نام طراح: بهرام شفیعی</p>	<p>بسمه تعالی</p> <p>وزارت آموزش و پرورش</p> <p>معاونت آموزش متوسطه</p> <p>دبیرخانه راهبری کشوری درس تاریخ</p> <p>اداره کل آموزش و پرورش استان</p> <p>بوشهر</p>	<p>محتوای نوشتاری</p> <p>کتاب تاریخ معاصر ایران</p> <p>سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰</p>
--	---	---

عنوان: جنگ تحمیلی عراق علیه ایران

اهداف یادگیری:

بررسی علل حمله صدام به ایران و حوادث دوران دفاع مقدس و چگونگی پایان آن

منابع مطالعاتی پیشنهادی:

۱. ولایتی، علی اکبر، تاریخ سیاسی جنگ تحمیلی عراق علیه جمهوری اسلامی ایران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، تهران، ۱۳۷۶.
۲. نجفی، موسی و فقیه حقانی، موسی، تاریخ تحولات سیاسی ایران؛ بررسی مؤلفه‌های دین — حاکمیت هویت ملی ایران، — مدنیت و تکوین دولت — ملت در گستره مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، تهران، ۱۳۸۱.
۳. درودیان، محمد، آتشبس، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۷۶.
۴. درودیان، محمد، سیری در جنگ ایران و عراق، ج ۵، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۷۸.
۵. پارسا دوست، منوچهر؛ ریشه‌های تاریخی اختلافات ایران و عراق، تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۷۰.

۶. حمیصی، مرتضی؛ بنیان‌های تعارض در روابط ایران و عراق، رساله فوق لیسانس، دانشگاه مفید، ۱۳۸۵.
۷. هالیدی، فرد؛ تکوین دومین جنگ سرد جهانی، ترجمه هرمز همایون پور، تهران، انتشارات آگاه، ۱۳۶۴.
۸. لدین، مایکل و ویلیام لوئیس؛ هزیمت یا شکست رسوایی آمریکا، ترجمه احمد سمیعی، نشر ناشر، ۱۳۶۲.
۹. درودیان، محمد؛ از خونین شهر تا خرمشهر، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، تهران، ۱۳۷۳.
۱۰. پارسا دوست منوچهر؛ نقش سازمان ملل در جنگ عراق و ایران، تهران، شرکت سهامی انتشار، بهار ۱۳۷۱.
۱۱. هدایتی خمینی، عباس؛ شورای امنیت و جنگ تحمیلی (عراق علیه جمهوری اسلامی ایران) دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی ۱۳۷۰.
۱۲. جعفری ولدانی، اصغر؛ بررسی تاریخی اختلاف مرزی ایران و عراق، مجله‌ی سیاست خارجی، مهر و آذر ۱۳۶۶.
۱۳. وزارت امور خارجه‌ی ایران، حقایق چند درباره‌ی اختلاف ایران و عراق راجع به شط‌العرب، تهران، وزارت امور خارجه، ۱۳۴۸.
۱۴. رضائی، روح‌الله؛ سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، ترجمه‌ی علیرضا طیب، تهران، نشر نی، ۱۳۸۳.

چکیدی نکات مهم درس:

آغاز جنگ تحمیلی

❖ ۳۱ شهریور ۱۳۵۹، هواپیماهای نظامی عراق مناطقی از چند شهر ایران از جمله تهران را بمباران کردند.

❖ بدین ترتیب جنگ شروع شد و نیروهای زمینی عراق به مرز های غربی و جنوبی ایران حمله کردند .

❖ مردم و مسئولان ایران ، به دلیل اشغالات پس از انقلاب ، برای مواجهه با تجاوز عراق آمادگی نداشتند .

❖ امام با صدور اعلامیه ای شجاعانه ، تکلیف همگان را در برابر تجاوز دشمنان روشن ساختند.

سابقه دشمنی ایران و عراق:

❖ سابقه دشمنی دولت مردان عراق با ایران ، به دوران صفویان باز می گردد .

❖ در دوره صفوی ، دولت عثمانی ایران را آماج حمله های خود قرار داد .

❖ صفویان برای حفظ تمامیت ارضی کشور کوشیدند و مانع تجاوز دولت عثمانی به خاک ایران شدند .

❖ با تجزیه امپراطوری عثمانی (پس از جنگ جهانی اول) ، از ترکیب استان بغداد ، موصل و بصره ، کشور عراق ،

❖ تأسیس شد وزیر سلطه مستقیم انگلستان قرار گرفت .

❖ سردمداران عراق نسبت به بخش های غربی ایران ادعای واهی داشتند و در سال ۱۳۳۸ عبدالکریم قاسم ،

❖ رئیس جمهور عراق با این ادعا که خرمشهر قسمتی از خاک عراق است به تجاوز به ایران دست زد .

❖ موضوع در سازمان ملل مطرح شد و با وساطت رئیس جمهور الجزایر (هواری بو مدین) ، عهدنامه الجزایر در

❖ سال ۱۳۵۳ بین ایران و عراق به امضا رسید.

علت حمله صدام به ایران بعد از پیروزی انقلاب:

❖ با وقوع انقلاب اسلامی در ایران و تضعیف ارتش و نیروهای مسلح و بروز بحران های داخلی، رژیم عراق

❖ تصور می کرد که زمینه خوبی برای تجاوز به ایران فراهم شده است. از این رو با حمایت قدرتهای بزرگ نظیر آمریکا ، فرانسه ، انگلیس و شوروی سابق به ایران حمله کرد .

تهاجم هوایی و زمینی ارتش بعثی صدام به ایران در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹

حمایت دولت های قدرتمند از عراق:

❖ در طول جنگ حمایت از عراق افزایش یافت و صدام حسین از پیشرفته ترین سلاح های شیمیایی برخوردار شد و آن ها را علیه ایران به کار برد .

❖ از آن جا که ایران هنوز آمادگی کافی برای مواجهه با جنگی بزرگ را نداشت ، نیروهای زمینی عراق موفق شدند به سرعت از مرز ها بگذرند و با کشتار مردم بی گناه و اسارت آن ها بخش هایی از مناطق غربی و جنوب کشور را اشغال کنند.

❖ قسمت هایی از استان های کرمانشاه ، ایلام ، کردستان و خوزستان به تصرف عراق درآمد؛ خرمشهر اشغال و آبادان محاصره شد.

❖ صدام حسین به علت عدم درک صحیح از علاقه مردم به انقلاب و کشور اعلام کرده بود که طی ۶ روز جمهوری اسلامی را نابود خواهد کرد .

ایرانیان بسیج می شوند

❖ امام خمینی از مردم خواست تا در برابر دشمن ایستادگی کنند و فرمان داد مردم به خصوص جوانان آماده رویارویی با دشمن شوند.

نقش اقشار مختلف در جنگ تحمیلی:

- ❖ پیر و جوان به مراکز سپاه پاسداران روی آوردند و داوطلبانه به جبهه های جنگ اعزام شدند .
- ❖ مساجد به مراکز جمع آوری کمک های مردمی تبدیل شدند .
- ❖ زنان نیز از هیچ کوششی برای کمک به دفاع ملی دریغ نورزیدند .
- ❖ پیروزی های پی در پی ایران در جنگ به تقویت وحدت ملی در کشور انجامید.
- ❖ با همت غیور مردان ایران ، آبادان از محاصره خارج و خرمشهر آزاد شد .
- ❖ دشمن متجاوز در بقیه نقاط مرزی نیز تن به شکست های بزرگی داد .
- ❖ با شکست های پی در پی عراق در جنگ ، دولت های عربی و غربی به کمک های خود به عراق افزودند .

صدام و حامیانش در جست وجوی چاره

- ❖ در حالی که نیرو های ایران ، پی در پی عراقی ها را به عقب می راندند ، صدام ندای صلح خواهی سر داد.
- ❖ سازمان ملل که بایداز همان آغاز حمله، صدام را محکوم می کرد ، تحت نفوذ شرق و غرب از این کارطفره می رفت؛ اکنون با او هم صدا شده بود و طرفین را به آتش بس - نه عقب نشینی عراق - دعوت می کرد .

دولت مردان ایران در ابتدا پیشنهاد آتش بس را نپذیرفتند ، زیرا :

۱. بخش هایی از ایران در تصرف عراق بود و قبول آتش بس موجب تثبیت حضور آنان در خاک ایران می شد.

۲. صدام در صدد بود با آتش بس ، فرصتی به دست آورد تا به تجدید قوا و بازسازی نیروهای خود به پردازد .

۳. صدام که با حمله به ایران ، هزاران نفر را شهید و خانواده های زیادی را داغ دار کرده بود ، باید به عنوان آغازگر جنگ محکوم و تنبیه می شد .

حمله ی موشکی عراق به شهرهای ایران

❖ مقاومت مردم ایران و پیروزی های ایران در جبهه های جنگ ، روز به روز صدام را نگران تر ساخت. حمله موشکی به شهرها ی بی دفاع را با هدف شکستن روحیه مردم ایران آغاز کرد.

❖ برخورد نخستین موشک عراق به تهران (۹ اسفند ۱۳۶۶)، آغاز مرحله جدیدی از حملات عراق به مردم بی دفاع و اماکن غیرنظامی بود .

❖ شهر دزفول بیش از ۲۰۰ بار مورد اصابت موشک قرارگرفت و بیش از ۵۰۰۰ بار توسط هواپیما ، راکت و توپخانه دشمن بمباران شد . اما مردم مقاوم دزفول دلیرانه ایستادگی کردند .

❖ مردم استان خوزستان ، ایلام ، کرمانشاه ، کردستان ، آذربایجان شرقی و غربی و سایر استان ها ، در طول ۸سال دفاع مقدس، از خاک میهن اسلامی حفاظت کردند .

شادی دانش‌آموزان پس از آزادی خرمشهر

تماویری از جنایات صدام در جنگ تحمیلی

ایجاد جنگ روانی توسط عراق:

- ❖ عراق در جنگ روانی، با شایعه استفاده از سلاح شیمیایی در شهرهای بزرگ ایران کوشید تا هسته مرکزی دفاعی و قدرت جمهوری اسلامی را که حمایت‌های مردمی بود کاهش دهد.
- ❖ طی جنگ شهرها، عراق موشک‌های بسیاری به شهرهای ایران پرتاب کرد و استفاده از گاز‌های شیمیایی در جبهه‌های جنگ را در پیش گرفت.
- ❖ در چنین شرایطی آمریکا رسماً به کمک نیروهای صدام آمد.
- ❖ اعزام ناوگان جنگی به خلیج فارس و هدف قرار دادن هواپیمای مسافربری ایران در تیرماه ۱۳۶۷ از جمله اقدامات ناجوانمردانه آمریکایی‌ها بود.

قطعنامه ی ۵۹۸

- ❖ در عرصه بین‌المللی، وزارت خارجه ایران با اقدامات خود، متجاوز بودن عراق را به دنیا قبولاند. قطعنامه ۵۹۸ سازمان ملل، در تیرماه ۱۳۶۷، ۷ سال پس از شروع جنگ صادر شد.

دو خواسته ایران در قطع نامه ۵۹۸ مورد توجه قرار گرفت:

۱. عقب نشینی به مرز های بین المللی پس از آتش بس

۲. تعیین متجاوز

شروع مذاکرات صلح:

- ❖ مذاکرات بین وزرای خارجه دو کشور شروع شد و قریب ۲ سال طول کشید .
- ❖ با ایستادگی ایران در حفظ حقوق خود در ارونند و پافشاری بر اجرای قرارداد مرزی سال ۱۹۷۵ مذاکرات
- ❖ با پیروزی ایران به پایان رسید .
- ❖ صدام طی نامه ای خطاب به رئیس جمهور ایران (آقای هاشمی رفسنجانی) ، به اعتبار قرارداد سال ۱۹۷۵
- ❖ (الجزایر) صحه گذاشت و خط تالوگ در ارونند رود به عنوان مرز آبی دو کشور تثبیت شد.

ارتحال امام خمینی و رهبری آیت الله خامنه ای

- ❖ روح بلند بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران در شب ۱۴ خردادماه ۱۳۶۸ به ملکوت اعلا پیوست .
- ❖ بعد از ارتحال امام ، مجلس خبرگان رهبری ، حضرت آیت الله خامنه ای را به رهبری انقلاب برگزید .

علل انتخاب آیت الله خامنه ای به رهبری

- شایستگی علمی و مراتب تقوای آیت الله خامنه ای
- سابقه طولانی متابعت و همراهی ایشان با امام خمینی
- توانمندی های مدیریتی در دو دوره ریاست جمهوری
- ❖ انتخاب رهبر باعث شد نگرانی از فقدان امام بر طرف و نسبت به استمرار جمهوری اسلامی اعتماد گردد.

❖ حضرت آیت الله خامنه ای در اولین پیام و بیانات خود اعلام نمود ، هدف و راه امام را دنبال خواهیم کرد.

❖ مردم ایران پس از رحلت امام با بیعت با آیت الله خامنه ای بر استمرار و ادامه انقلاب تاکید کردند.